

Nr 44

Utlåtande i anledning av väckta motioner angående arbetslöshetsförsäkring för fiskare.

Andra lagutskottet har till behandling förehåft två inom riksdagen väckta, till lagutskott hänvisade motioner, nr 296 i första kammaren av herrar Nilsson, Yngve, och Ringaby samt nr 285 i andra kammaren av herr Nilsson i Bästekille m. fl.

I motionerna, vilka är likalydande, har hemställts, »att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla att Kungl. Maj:t måtte meddela rätt för fiskare att tillgodoräknas avgift även för tid som självständig företagare i erkänd arbetslöshetskassa för yrkesfiskare».

Beträffande de skäl motionärerna åberopat till stöd för sin hemställan får utskottet, i den mån redogörelse därför icke lämnas i det följande, hänvisa till motionen II:285.

Historik och gällande bestämmelser

Den frivilliga statsunderstödda arbetslöshetsförsäkringen tillkom genom beslut av 1934 års riksdag och trädde i verksamhet 1935. Försäkringen handhas av arbetslöshetskassor, organiserade av de försäkrade själva och erkända av tillsynsmyndigheten (arbetsmarknadsstyrelsen). Kassorna är i föreningsrättsligt hänseende understödsföreningar och lyder under lagen den 24 mars 1938 om understödsföreningar. De hittills registrerade arbetslöshetskassorna är organiserade såsom rikskassor för olika yrkesområden. Deras verksamhet reglerades ursprungligen genom 1934 års förordning om erkända arbetslöshetskassor. Denna ersattes vid 1956 års riksdag av *förordningen den 14 december 1956 om erkända arbetslöshetskassor*, som alltså är gällande.

Beträffande försäkringens omfattning föreskrev 1934 års förordning, att från rätten att vinna inträde i erkänd arbetslöshetskassa eller att där kvarstå såsom medlem skulle uteslutas bl. a. den som under de senaste förflutna tolv månaderna under längre tid än fem månader haft ställning såsom självständig företagare utan att samtidigt mot avlöning användas till arbete för annans räkning. Även om arbetstagarbegreppet vid tillämpning av arbetslöshetskasseförordningen gavs en relativt vidsträckt innebörd, kom denna föreskrift att begränsa den frivilliga arbetslöshetsförsäkringen i princip till personer, som mot avlöning utförde arbete för annans räkning, dvs. arbets-

tagare (dock med undantag för hemarbetare och företagarens familjemedlemmar).

1951 års utredning om arbetslöshetsförsäkringen, vars förslag (SOU: 1955:27) sedermera ledde fram till 1956 års förordning, framhöll i detta att situationen i fråga om arbetslöshetsrisk för vissa företagargrupper inte var mycket olik arbetstagarens. Detta gällde främst grupper, som stod på gränsen mellan arbetstagare och företagare men som måste hänföras till den sistnämnda gruppen. Utredningen föreslog ökade möjligheter för dessa grupper att ansluta sig till försäkringen. Sålunda föreslogs att tillsynsmyndigheten skulle ges befogenhet att besluta, dels att arbetstagare som övergick till att bli självständig företagare skulle få kvarstå i försäkringen under en övergångstid av 24 månader, dels ock att personer som omväxlande arbetade såsom företagare och som anställda skulle få tillhöra försäkringen. Vidare föreslogs att Kungl. Maj:t skulle medges ytterligare dispensrätt, så att försäkringen i princip blev öppnad för alla företagargrupper.

I *propositionen nr 144 till 1956 års riksdag* med förslag till förordningen om erkända arbetslöshetskassor anslöt sig föredragande departementschefen till utredningens förslag. Departementschefen framhöll dock, att en förutsättning för att en självständig företagare antogs eller fick kvarstå som medlem borde vara att en betryggande kontroll kunde utövas över att vederbörande verkligen arbetade då han inbetalade sina avgifter till kassan, liksom också att arbetslöshetskontrollen kunde ordnas på ett tillfredsställande sätt. Departementschefen förordade dessutom, att de vidgade möjligheterna att ge dispens utnyttjades med varsamhet.

I sitt av riksdagen godkända utlåtande nr 58 tillstyrkte *andra lagutskottet* de föreslagna utvidgningarna. Utskottet anförde i detta sammanhang:

Exempelvis för dem som arbetar omväxlande som småbrukare och skogsbrukare torde de föreslagna reglerna ha en uppgift att fylla. Även bland en del självständiga företagare, såsom vissa fiskare, torde kunna förväntas intresse för en arbetslöshetsförsäkring. Utskottet är medvetet om att kontrollsvårigheter kan föreligga beträffande dessa och andra grupper men anser, att allvarliga försök bör göras att komma till rätta med svårigheterna i avsikt att tillgodose de behov som kan föreligga.

De nu redovisade principerna för arbetslöshetsförsäkringens omfattning återfinnes främst i 9 och 24 §§ i *förordningen den 14 december 1956 om erkända arbetslöshetskassor*. I 9 § stadgas sålunda att från rätt att vinna inträde i erkänd arbetslöshetskassa skall undantagas bl. a. den, som icke mot avlöning används till arbete för annans räkning, samt att från rätt att kvarstå som medlem skall undantagas den, som under de senast förflutna tolv månaderna under längre tid än fem månader varit självständig företagare utan att samtidigt mot avlöning användas till arbete för annans räkning. I paragrafen föreskrives dock att dessa stadganden icke skall gälla

den som omfattas av medgivande som avses i 24 § andra och tredje styckena. Dessa medgivanden har i sin tur lagtekniskt knutits till de i 23 § reglerade villkoren för ersättning från kassan. Dessa villkor, vilkas syfte är att begränsa ersättningen att utgå endast till den, som mera varaktigt inträtt på arbetsmarknaden och allt fortfarande brukar ställa sin arbetskraft till arbetsmarknadens förfogande, innebär, att medlem för att vid arbetslöshet vara berättigad till ersättning från kassa skall som regel ha till kassan erlagt minst femtiotvå veckoavgifter eller tolv månadsavgifter (det icke tidsbestämda avgiftsvillkoret) samt minst tjugo veckoavgifter eller fem månadsavgifter under de sista tolv månaderna (det tidsbestämda avgiftsvillkoret). Enligt 24 § får medlem vid tillämpningen av avgiftsvillkoren i 23 § tillgodoräknas allenast avgift, som erlagts antingen för tid, då han för annans räkning mot avlöning använts till arbete som utförts annorstädes än i medlemmens hem, eller för tid, då han haft semester eller eljest med helt eller delvis bibehållen avlöning åtnjutit ledighet av annan anledning än sjukdom, värnpliktstjänstgöring eller barnsörd. Enligt andra stycket samma paragraf äger emellertid tillsynsmyndigheten utan hinder av vad som nu sagts beträffande viss grupp av medlemmar medgiva bl. a. att den, som omväxlande mot avlöning används till arbete för annans räkning och arbetar som självständig företagare, må tillgodoräknas avgift för tid då han utför arbete som självständig företagare, samt att den, som övergått från att mot avlöning utföra arbete för annans räkning till att bli självständig företagare, må tillgodoräknas avgift för en tid av högst tjugofyra månader efter det att han blivit självständig företagare. Enligt tredje stycket samma paragraf — och det är detta stycke, som aktualiseras genom motionerna — äger Kungl. Maj:t för viss grupp av medlemmar medgiva, att avgift för tid, då medlem arbetar som självständig företagare, må tillgodoräknas i större utsträckning än som sägs i andra stycket.

Arbetslöshetskassa för yrkesfiskare

Under åberopande av de möjligheter 1956 års lagändringar medfört att tillskapa en arbetslöshetsförsäkring även för självständiga företagare har *Sveriges fiskares riksförbund* i skrivelse den 12 december 1960 till Kungl. Maj:t aktualiserat frågan om en erkänd arbetslöshetskassa för yrkesfiskare. Skrivelsen utmynnar i en hemställan, »att yrkesfiskare tillhörande en erkänd arbetslöshetskassa för denna yrkeskategori måtte medgivas, att avgift för tid då medlem arbetar såsom självständig företagare må tillgodoräknas efter samma regler som för anställda och att i övrigt reglerna för anställda måtte i möjligaste mån få tillämpas i den tilltänkta kassan». I skrivelsen åberopas bl. a. det ovan citerade uttalandet av andra lagutskottet 1956. I anslutning därtill framlägges förslag till lösning av de problem som sammanhänger med arbetskontroll och arbetslöshetskontroll.

Framställningen har av Kungl. Maj:t remitterats för yttrande till *arbetsmarknadsstyrelsen, fiskeristyrelsen, statens jordbruksnämnd* och *1960 års arbetslöshetsförsäkringsutredning*. Samtliga remissinstanser tar i sina yttranden upp frågan om kontrollsvårigheterna till behandling. Omdömena skiftar i viss mån beträffande utsikterna att ordna effektiv kontroll, men enighet råder om att en arbetslöshetskassa för fiskare skulle fylla ett föreliggande behov. Remissinstanserna — beträffande statens jordbruksnämnd dess majoritet — tillstyrker därför alla, att det begärda medgivandet för yrkesfiskare att få tillgodoräknas avgifter i en arbetslöshetskassa för tid, då de arbetat som självständiga företagare, lämnas.

För att kunna tillförsäkra en arbetslöshetskassa för fiskare en startfond har riksförbundet hemställt om bidrag på två miljoner kronor ur prisregleringskassan för fisk, som disponerar cirka 20 miljoner kronor. Det har av arbetsmarknadsstyrelsen (dess P.M.) framhållits att på grund av de osäkerhetsmoment som är förknippade med startandet av en kassa av här ifrågavarande karaktär det måste vara angeläget att en relativt stor startfond erhålles såsom buffert.

I *proposition nr 201 år 1962* hemställes om medgivande för Kungl. Maj:t att använda ett belopp av en miljon kronor ur den av statens jordbruksnämnd förvaltade prisregleringskassan för fisk till en försäkringsfond för en erkänd arbetslöshetskassa för yrkesfiskare. I propositionen uppgives att Kungl. Maj:t beslutat bifalla riksförbundets framställning.

Utskottet

Reglerna i förordningen om erkända arbetslöshetskassor är i princip så utformade att arbetslöshetskassa kan omfatta endast sådana personer som utför arbete för annans räkning. För vissa yrkeskategorier, som omväxlande är anställda och egna företagare eller som nyligen övergått från att vara anställda till att vara företagare, kan arbetsmarknadsstyrelsen dispensera från förordningens bestämmelser. Beträffande andra företagare kan Kungl. Maj:t meddela dispens från bestämmelserna.

Motionärerna framhåller att det sedan länge varit aktuellt att bilda en erkänd arbetslöshetskassa för fiskare, till vilken även fiskare som är självständiga företagare skulle kunna ansluta sig. För att detta skall vara möjligt krävs såsom nämnts Kungl. Maj:ts tillstånd. I motionerna hemställes att riksdagen måtte anhålla hos Kungl. Maj:t om sådant tillstånd.

Sveriges fiskares riksförbund har i december 1960 hos Kungl. Maj:t gjort en framställning med samma syfte som motionerna. Kungl. Maj:t har den 19 oktober 1962 beslutat bifalla riksförbundets framställning. Det i motionerna framställda önskemålet har således tillgodosetts. Skäl saknas därför

numera att vidtaga någon åtgärd i anledning av motionerna. På grund härav hemställer utskottet,

att förevarande motioner, I:296 och II:285, icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Stockholm den 4 december 1962

På andra lagutskottets vägnar:

AXEL STRAND

Vid detta ärendes behandling har närvarit

från första kammaren: herrar Strand, Nils Elowsson, Axel Svensson, fru Hamrin-Thorell, fru Carlqvist, herrar Enarsson, Nyman och Thorsten Larsson;

från andra kammaren: herrar Anderson i Sundsvall, fröken Wetterström, fröken Sandell, herr Johansson i Södertälje, fru Eriksson i Ängelholm, herr Gustavsson i Alvesta, fru Svensson i Kungsör och herr Carlsson i Huskvarna.